واکاوی فضای مساعد کسب و کار از نگاه بودجه نویسان

نقشه راه ساماندهی فضای کسب و کار کشور با بودجه ۹۹

گروه اقتصادی

از آنجا که مطالعات و بررسی‌های داخلی و بین‌المللی محیط کسب وکار نشان می‌دهند که درمجموع شاخص‌های محیط کسب و کار ایران نیاز به بهبود دارد، انتظار می‌رود لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ به‌عنوان نقشه راه مالی دولت و در اجرای قانون برنامه ششم توسعه در طول یک سال آینده، بتواند بسترلازم را برای تسهیل محیط کسب و کار از طریق حفظ ثبات اقتصادی، عدم تغییر قوانین و مقررات، حمایت مؤثر از بنگاه‌ها بویژه بنگاه‌های کوچک و متوسط، دسترسی آسان، شفاف و بی‌دغدغه به منابع تأمین مالی، افزایش شفافیت در عملکرد دولتی، کاهش بار مقررات مربوط به کسب و کارها فراهم کند. براین اساس بودجه نیز مانند بسیاری از مؤلفه‌های دیگر به‌طور قطع در بهبود محیط کسب و کار مؤثر است و تمرکز روی بخش‌هایی که فضای کسب و کار را بهبود می‌بخشد اهمیت زیادی دارد.

■ شاخص ملی محیط کسب‌وکار

شاخص ملی محیط کسب و کاردر ایران در تابستان ۱۳۹۸، کمیت ۶.۰۷ (از ۱۰) بوده است و سه مؤلفه «غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات»، «دشواری تأمین مالی از بانک‌ها» و «بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظربرکسب و کار» به ترتیب نامناسب‌ترین و سه مؤلفه «محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و...)»، «محدودیت دسترسی به آب» و «محدودیت دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت» به ترتیب مناسب‌ترین مؤلفه‌های محیط کسب و کار کشور در تابستان ۱۳۹۸ بوده‌اند.

در این مطالعه محیط مالی باکمیت ۸.۵۸ بدترین و محیط جغرافیایی باکمیت ۵.۲۸ بهترین ارزیابی را به خود اختصاص داده‌اند. بدین ترتیب، در نیمه اول سال ۱۳۹۸ همچنان محیط مالی نامناسب از منظرارزیابی فعالان اقتصادی بزرگترین مشکل در محیط کسب و کار اقتصاد کشور محسوب می‌شود و چنانچه نظام تأمین مالی اصلاحات فراگیر و عمیقی صورت نگیرد، این وضع ادامه خواهد داشت.

بعد از مؤلفه «غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات» در تابستان ۱۳۹۸ این مؤلفه «دشواری تأمین مالی از بانک‌ها» با همان دریافت تسهیلات از بانک‌ها (مشکل شماره یک تولید در سال‌های گذشته) قرار دارد. دو نکته در اینجا شایان ذکر است؛ نکته اول، به‌شرایط عمومی وخیم نظام بانکی و کاهش توان وام دهی بانک‌ها در زمان حال مربوط است. نکته دوم و مشکل همیشگی واحدهای تولیدی با نظام بانکی، فرآیند غیرشفاف و برخورد تبعیض‌آمیز و سلیقه‌ای بانک‌ها با متقاضیان دریافت تسهیلات و همچنین اعطای وام‌های بسیار سنگین به بنگاه‌های خاص است که رقابت منصفانه در بازار را مخدوش کرده است.

در کنار مشکل دسترسی به تسهیلات بانکی، موانع تأمین مالی از بازار سرمایه نیز در سال‌های اخیربه‌عنوان مانع مهم دیگر ذکر می‌شود. رکود فعالیت‌های تولیدی و تحقق نیافتن پیش‌بینی‌های خوشبینانه بنگاه‌های اقتصادی برای فروش بیشتر و افزایش هزینه‌ها، دریافت منابع مالی را به تنها راهکار دوام و بقا و جلوگیری از ورشکستگی تبدیل کرده است.

نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی، خود به تنهایی می‌تواند نشانگر نامناسب بودن محیط مالی در کشور باشد. گرچه ممکن است بنگاه‌ها به لحاظ مدیریت مالی و بودجه‌بندی خود عملکرد مناسبی نداشته باشند، اما بالا بودن نرخ تأمین سرمایه به‌عنوان متغیری که در نظام بازار آزاد و خارج بنگاه تعیین می‌شود، نشان می‌دهد که سازوکارهای حاکم بر اقتصاد در جهت ارتقای محیط کسب و کار نیستند؛ سازوکارهایی که ریشه در سیاستگذاری‌های مالی نادرست دولت و عملکرد نامطلوب نظام مالی و بانکی و بازار سرمایه دارد. اما آنچه درخصوص موانع کسب و کارها بسیارقابل توجه است، مشکل مؤلفه «موانع در فرآیندهای اداری و اخذ مجوزهای کسب و کار در دستگاه‌های اجرایی» است. گزارش نظارتی مرکز پژوهش‌های مجلس نشانگر آن است که مشکل اخذ مجوزهای متعدد، زمانبر و هزینه بر برای فعالیت اقتصادی، باوجود تصویب قوانین متعدد در این رابطه، همچنان گریبانگیر داوطلبان ورود به کسب و کارهاست. به این ترتیب که با گذشت بیش از چهار سال از تصویب ماده ۵۷ «قانون رفع موانع تولید رقابت پذیر و ارتقای نظام مالی کشور»، همچنان ۳۸ درصد کل مجوزهای شناسایی شده، در هیأت مقررات زدایی و تسهیل صدورمجوزهای کسب و کار مورد بررسی قرار گرفته‌اند. همچنین درمجموع، صرفاً مجوزهای هفت دستگاه از ۳۷ دستگاه اصلی صادرکننده مجوزها، در هیأت مقررات زدایی بررسی شده است؛ این درحالی است که این تکلیف، طبق قانون، قرار بوده ظرف سه ماه به اتمام برسد.

درمجموع براساس بررسی‌های صورت گرفته باید براین واقعیت تأکید کرد که مجموعه احکام قانونی مربوط به ساماندهی مجوزهای کسب و کار، پس از تحولات قانونی متعدد و همچنین نیازها و مطالبات جدی فعالان اقتصادی، همچنان در دیوان سالاری پیچیده عقیم مانده‌اند و به مرحله اجرای کامل و قابل قبول نرسیده‌اند. فرآیند بررسی مجوزها به دلایل مختلف در هیأت مقررات زدایی، با کندی و تعلل بسیاردرحال انجام است و مفاد مصوب هیأت نیز به نحو بایسته توسط دستگاه‌ها اجرانمی‌شوند.

در بخش‌های کشاورزی، صنعت و خدمات غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات، نامساعدترین و در بخش صنعت محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی و در بخش خدمات، محدودیت دسترسی به آب و در بخش کشاورزی، محدودیت دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت، نامساعدترین مؤلفه ارزیابی شده‌اند.

با توجه به تقسیم رشته فعالیت‌ها در سه بخش عمده کشاورزی، صنعت و خدمات، فعالان اقتصادی سراسر کشور در تابستان ۱۳۹۸، وضعیت محیط کسب و کار بخش خدمات و بخش کشاورزی را به ترتیب، مساعدترین و نامساعدترین بخش محیط کسب و کار ارزیابی کرده‌اند.

مهم‌ترین آموزه مطالعات پایش محیط کسب و کار در اقتصاد ایران برای تدوین و تصویب قوانین و مقررات این است که در اولویت‌بندی بودجه در کشور این است که در اولویت بودجه محدود کشور، تسهیل فرآیندهای کسب و کار را باید مد نظر قرارداد؛ بدین صورت که تسهیل تأمین مالی بخش خصوصی وایجاد و حفظ ثبات اقتصادی دراولویت قرارگیرد و سپس درمحیط نهادی، تأمین بودجه برای گسترش زیرساخت‌های نرم نسبت به زیرساخت‌های سخت ارجح باشد؛ برای مثال می‌توان برای یک سال بودجه بیشتری را به نهادهای تضمین‌کننده حقوق مالکیت (مانند دادسراها وکلانتری‌ها) داد وایجاد زیرساخت‌های جدید در زمینه‌هایی مانند آب و برق و حمل‌ونقل در اولویت‌های بعد قرارگیرد.

■ شاخص ملی امنیت سرمایه‌گذاری

منظور از امنیت سرمایه‌گذاری، شرایطی است که در آن، متغیرهای اقتصادکلان با ثبات یا قابل پیش‌بینی باشد، حاکمیت قانون برقرار باشد واِعمال شود، قوانین و مقررات، تصمیم‌های مسئولان و رویه‌های اجرایی کشور، باثبات باشند و به‌طور سهل و مؤثری اجرا شوند و در صورت ضرورت داشتن تغییر در هریک از آنها، تغییرات قبلاًبه اطلاع ذی‌نفعان برسد؛ همچنین اطلاعات مؤثر بر فعالیت‌های اقتصادی به‌طور شفاف و برابر در دسترس همه شهروندان باشد ونهادهای تضمین‌کننده امنیت سرمایه‌گذاری (دادسراها، دادگاه‌ها و پاسگاه‌های نیروی انتظامی) چنان مجهز و سالم و کارآمد باشند که هرگونه نقض حقوق مالکیت شهروندان، یا استفاده بدون اجازه از دارایی فیزیکی یا معنوی دیگران، برای هیچ‌کس اعم از شخص حقیقی وحقوقی ازجمله مسئولان کشور، مقرون به صرفه نباشد و شهروندان مالباخته بتوانند با مراجعه به نهادهای ذیصلاح، در کم‌ترین زمان، مال از دست رفته خود را به همراه خسارت مربوطه دریافت کنند.

در مجموع شاخص کل امنیت سرمایه‌گذاری در ایران در بهار ۱۳۹۸ کمیت ۶.۰۷ از ۱۰ ارزیابی شده است. مقدار عددی این شاخص در مطالعه زمستان گذشته ۶.۱۸ محاسبه شده بود که نشان می‌دهد امنیت سرمایه‌گذاری در بهار امسال بهبود یافته است.

■ تأثیربودجه برمحیط کسب‌وکار

مجموعه گزارش‌های داخلی و خارجی رصد و پایش محیط کسب و کار ایران، دشواری تأمین مالی کسب و کارها، بی‌ثباتی و نااطمینانی محیط اقتصاد کلان، تغییرات ناگهانی قوانین و مقررات، مالیات ستانی ناعادلانه، نبود فضای رقابتی و دشواری اخذ مجوزها را به‌عنوان چالش‌های اصلی محیط کسب و کار کشور نمایان می‌کنند که با تحلیل تأثیرات لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ بر این مؤلفه‌های کلیدی، نیاز به برنامه‌ریزی است.

ازجمله اقدامات بهبود محیط کسب و کار که اتفاقاً ماهیت بودجه‌ای دارند، خروج دولت و بنگاه‌های با ماهیت شبه دولتی از تصدی‌هایی است که جای فعالان اقتصادی بخش خصوصی و تعاونی را تنگ کرده است. تحقق این هدف که به هدف بالاتر یعنی کارایی کل اقتصاد می‌انجامد، مستلزم کاهش هزینه‌های اضافی دولت و شرکت‌های دولتی است. یکی از اقدامات اساسی برای انجام سیاست‌های کاهش هزینه، شناسایی برنامه‌های موازی دستگاه‌های اجرایی و اقدام در راستای بازآرایی، ادغام و حذف برنامه‌های زائد است، باید خزانه به‌صورت مستقیم به ذی‌نفعان نهایی و برنامه‌های مورد نظر مستقیم پرداخت کند. تنظیم و اثربخش کردن سیاست‌های حمایت از تولید نیز ماهیت بودجه‌ای دارد و چنانچه درست طراحی واجرا شود می‌تواند به‌طور چشمگیری به بهبود محیط کسب و کار بینجامد و البته برعکس. برای مثال سیاست تخصیص ارز با نرخ ۴۲۰۰ تومانی برای کالاهای اساسی که ظاهر حمایت از تولید دارد، ولی هم باعث فساد و هم باعث نامتوازن کردن واردات این کالاها شده و تولیدکنندگان داخلی را درمعرض رقابت غیرمنصفانه قرارداده، بهتر است برای اجرای سیاست‌های حمایتی، بخشی از منابع ریالی آزاد شده در حلقه نهایی مصرف در اختیار مصرف‌کننده نهایی و بخشی نیز جهت حمایت از تولید در قالب مواردی مانند سرمایه در گردش در اختیار بنگاه‌ها قرار گیرد.

> شاخص ملی محیط کسب و کاردر ایران در تابستان ۱۳۹۸، کمیت ۶.۰۷ (از ۱۰) بوده است و سه مؤلفه «غیرقابل پیش‌بینی بودن و تغییرات قیمت مواد اولیه و محصولات»، «دشواری تأمین مالی از بانک‌ها» و «بی‌ثباتی سیاست‌ها، قوانین و مقررات و رویه‌های اجرایی ناظربرکسب و کار» به ترتیب نامناسب‌ترین و سه مؤلفه «محدودیت دسترسی به حامل‌های انرژی (برق، گاز، گازوئیل و...)»، «محدودیت دسترسی به آب» و «محدودیت دسترسی به شبکه تلفن همراه و اینترنت» به ترتیب مناسب‌ترین مؤلفه‌های محیط کسب و کار کشور در تابستان ۱۳۹۸ بوده‌اند

> سهم مالیات بر سود شرکت‌ها در ایران از کل درآمدهای مالیاتی در مقایسه با دیگر کشورها بسیار بیشتر است که طبعاً این مسأله باعث آسیب به فضای کسب و کار و تولیدکنندگان می‌شود و درنهایت رشد اقتصادی را تحت تأثیر قرار می‌دهد

■ اثرانتشاراوراق برمحیط مالی کسب‌وکار

نقدینگی و منابع سرمایه در گردش، یکی از الزامات سرمایه‌گذاری و فعالیت کسب و کارها محسوب می‌شود. اگر برنامه‌ها و سیاست‌های دولت به گونه‌ای تنظیم شود که حجم زیادی از نقدینگی اقتصاد را به مصارف دولتی جذب کند، موجب کاهش منابع مالی نهادهای سرمایه‌گذاری خصوصی شده و حجم عظیمی از اقتصاد به سمت طرح‌های دولتی رفته و این امر باعث جایگزینی سرمایه‌گذاری بخش خصوصی یا سرمایه‌گذاری دولتی می‌شود. در لایحه بودجه سال ۱۳۹۹ درمجموع مجوز انتشار ۱۰۹۰ هزار میلیارد ریال انواع اوراق بدهی ریالی به دولت، شرکت‌های دولتی و شهرداری‌ها صادر شده که نسبت به قانون بودجه سال ۱۳۹۸ حدود ۷۰ درصد افزایش یافته است. بخش اصلی این اوراق ماهیت استقراض از بخش خصوصی (شامل بانک‌ها، صندوق‌های سرمایه‌گذاری و اشخاص حقوقی و حقیقی خصوصی) دارد. ازمجموع ۱۰۹۰ هزار میلیارد ریال انواع اوراق بدهی ریالی، مجوز انتشار ۱۰۰ هزار میلیارد ریال آن به شرکت‌های دولتی اختصاص دارد و ۵۰ هزار میلیارد ریال سهم شهرداری و سازمان‌های وابسته و مابقی آن (۹۴۰ هزار میلیارد ریال) سهم دولت است. مطابق تبصره۵، حداقل ۵۰ درصد از اوراق منتشره توسط شهرداری‌ها باید به طرح‌های قطار شهری اختصاص یابد. تضمین وبازپرداخت اصل و سود این اوراق برای اجرای طرح‌های قطارشهری، به نسبت ۵۰ درصد برعهده دولت و ۵۰ درصد برعهده صادرکننده است. آنچه در این میان اهمیت دارد، این است که کارآفرینان و فعالان اقتصادی به منظور ایجاد کسب و کارجدید یا توسعه کسب و کار موجود یا حتی تأمین نقدینگی برای کسب و کار موجود، به‌منابع مالی نیاز دارند.

سه تأمین‌کننده عمده منابع مالی برای بنگاه‌ها شامل شرکای تجاری، بانک‌ها (بازارپول و اعتبار) و بازار (بازار سرمایه) می‌شود. روند فزاینده کسری بودجه دولت و کسری بودجه شرکت‌های دولتی و جذب منابع مورد نیاز فعالان کسب و کار، با اتکای روزافزون آنها به بازار پول و سرمایه، می‌تواند محیط مالی کسب و کار را نامساعدتر کند و در آینده تخریب بیشتر بازار سرمایه را سبب شود. محیط مالی نامطلوب نیز می‌تواند بر کارآفرینی و رشد کسب و کارها تأثیر منفی داشته باشد. بنابراین ناپایداری مالی بودجه بخش دولتی می‌تواند به‌طور غیرمستقیم برکارآفرینی و رشد کسب و کارها تأثیر منفی داشته باشد.

چنانچه هر کسب و کار بتواند براحتی با نرخی پایین از بازار پول یا بازار سرمایه، منابع مالی مورد نیاز خود را تأمین کند، در این صورت شرایط محیط مالی بسیار مطلوب است و کسانی که قصد کارآفرینانه داشته باشند می‌توانند کسب و کار خود را راه بیندازند و رشد کنند. لذا اجاربودجه قوی باید پایداری مالی دولت باشد و کشور را در میان مدت و با نگاهی به‌بلندمدت تأمین کند؛ به این معنی که برای اداره امور خود آن گونه استقراض نکند که در میان مدت نتواند (یا دولت بعدی نتواند) از عهده پس دادن آنها، بدون متوسل شدن به اقدامات خاص (برای مثال تجدید وام، افتادن در دام قرض برای قرض، ورشکستگی و...) برییاید.

دلالت مهم دیگر این لایحه در اوراق غیردولتی (اوراقی که شرکت‌های غیردولتی برای تأمین مالی خود در بازار سرمایه منتشر می‌کنند) است. تخصیص حداقل ۵۰ درصد از پرتفوی صندوق‌ها به اوراق دولتی، حداقل ۵ درصد به سرمایه‌گذاری سهام و حداکثر ۵۰ درصد به سپرده‌گذاری سبب می‌شود که بخش غیردولتی نتواند از طریق بازار سرمایه استفاده کند. درواقع چنانچه طبق لایحه بودجه سال ۱۳۹۹، ترکیب پرتفوی صندوق‌ها تغییر یابد شاهد پدیده برون رانی شرکت‌های غیردولتی در بازار سرمایه خواهیم بود و هزینه تأمین مالی برای بنگاه‌ها و درحالت کلی، بخش غیردولتی افزایش خواهد یافت. به بیانی شفاف تر، انتشار زیاد اوراق دولتی در بازار سرمایه به افزایش نرخ بهره و استقراض در بازارهای مالی منجر می‌شود و لذا بخش غیردولتی مانند بنگاه‌های تولیدی و بازرگانی که برای مقاصد کوتاه مدت (سرمایه در گردش) یا مقاصد میان مدت و بلندمدت (سرمایه‌گذاری در دارایی‌ها و تجهیزات و توسعه خطوط تولیدی و کسب و کار)؛ نیاز به تأمین مالی از بازار سرمایه و انتشار اوراق دارد، باید با هزینه‌های بالاتری به این مهم اقدام کند. افزایش هزینه تأمین مالی به افزایش قیمت محصول نهایی (کالاها یا خدمات) منجر می‌شود که خود سبب کاهش تقاضا از طرف مصرف‌کنندگان و رکود در بخش‌های مختلف اقتصادی خواهد شد.

■ تأثیرمالیات برفضای کسب‌وکار

یکی از ارکان برنامه اصلاحات ساختاری بودجه دولت، درآمدزایی پایدار بوده است. ثبات بودجه و متعاقب آن ثبات تأمین کالاها و خدماتی که دولت در اختیار جامعه قرار می‌دهد در گرو تأمین درآمدهای مطمئن و پایدار برای دولت است. یکی از این مواردتوجه به منابع مالیاتی و افزایش درآمدها از این محل است. البته برنامه‌هایی که برای اصلاح نظام مالیاتی و افزایش درآمدهای مالیاتی ارائه می‌شوند، باید به‌گونه‌ای باشند که در ابتدا به فضای کسب و کار ضربه نزنند وثانیاً در فرآیند اصلاحات میان مدت در راستای درآمدزایی پایدار، خللی ایجاد نکنند. اگر افزایش درآمدهای مالیاتی از طریق فشار به فعالان اقتصادی بخش رسمی که درحال حاضر مالیات می‌دهند حاصل شود، هرچند ممکن است در کوتاه مدت باعث افزایش درآمدهای مالیاتی شود، اما در بلندمدت منجر به رکود و کاهش درآمدهای دولت خواهد شد. عدم توجه به توسعه درآمدهای مالیاتی از طریق بسط پایه‌های جدید مالیاتی درکشور بویژه در شرایط کنونی که با کاهش شدید درآمدهای نفتی روبه روهستیم، موجب می‌شود دولت منابع لازم برای مصارف خود را از طرق دیگری که عمدتاً به زیان طبقات محروم و متوسط جامعه است، تأمین کند.

آنچه برای محیط کسب و کار درخصوص افزایش درآمدهای مالیاتی حائز اهمیت است و نیاز به شفاف‌سازی دارد، علل افزایش وصول درآمدهای مالیاتی در دوره رکود چند ساله اقتصاد ایران است. آیا میزان برآورد افزایشی درآمدهای مالیاتی قرار است فقط از فعالان و شاغلان فعلی که شناسایی شده‌اند و در سال ۱۳۹۸ مالیات داده‌اند دریافت شود یا قسمتی از این افزایش درآمد مالیاتی قرار است از کسانی که تاکنون مالیاتی از آنها دریافت نمی‌شده و طبق قوانین شناسایی خواهند شد دریافت خواهد شد؟

نتایج بررسی‌ها در مورد پتانسیل مالیاتی جالب توجه است. بررسی‌ها نشان می‌دهد اقتصادایران تقریباً نیمی از پتانسیل مالیاتی خود را استفاده نمی‌کند. به‌عبارت دقیق تر، طی بیش از دو دهه، متوسط تلاش مالیاتی (به‌معنای نسبت مالیات جمع‌آوری شده به میزان قابل جمع آوری) بین ۵۰ تا ۶۰ درصد بوده است.

درهر حال وابستگی بیشتر بودجه به درآمدهای پایدار و بویژه مالیات‌ها در زمان خود پایداری مالی لازم را برای بودجه و اقتصاد کلان حاصل می‌کند؛ اما باید دقت داشت که در سال‌های گذشته بسیاری از فعالان و افراد جامعه یا مالیاتی نداده‌اند یا متناسب با استفاده از فضای کلان اقتصاد و درآمدهای مکتسبه خود، مالیات به اندازه‌ای پرداخت نکرده اند. همواره حقوق بگیران مشخص و معلوم بخش عمومی و خصوصی وفعالان سالم کسب و کار دارای مجوز، در دسترس‌ترین افراد در زمینه اخذ مالیات‌ها هستند. این امر که هر گروه یا فردی که فعالیت اقتصادی دارد و البته مالیات لازم را به دلایل مختلف (عدم استفاده از دستگاه‌های کارتخوان، عدم مشخص بودن آدرس دقیق محل فعالیت، فعالیت در قالب عدم دریافت مجوزهای مرجع و...) پرداخت نمی‌کند، خود عامل مخل بر محیط کسب و کار است. این پدیده، زمینه بدبینی به‌نظام مالیاتی کشور را فراهم می‌کند.

بنابراین رویکرد نظام مالیاتی باید به گونه‌ای باشد که از طرفی همچون ایجاد پایه‌های جدید مالیاتی، جلوگیری از فرار مالیاتی، ساماندهی معافیت‌های مالیاتی و... بتواند درآمد مالیاتی را افزایش دهد. درحال حاضر براساس قوانین و مقررات مالیاتی کشور و برآوردهای سازمان مالیاتی، حدود ۵۰۰ هزار میلیارد ریال معافیت‌های مالیاتی در کشور وجود دارد که ساماندهی برخی از آنها می‌تواند به افزایش درآمد مالیاتی و کاهش نرخ مالیات بر شرکت‌ها کمک شایانی کند. گفتنی است سهم مالیات بر سود شرکت‌ها در ایران از کل درآمدهای مالیاتی در مقایسه با دیگر کشورها بسیار بیشتر است که طبعاً این مسأله باعث آسیب به فضای کسب و کار و تولیدکنندگان می‌شود و درنهایت رشد اقتصادی را تحت تأثیر قرار می‌دهد. بررسی‌ها نشان می‌دهد سهم این مالیات از مالیات‌های مستقیم بالغ بر ۶۳ درصد و از کل درآمدهای مالیاتی حدود ۳۷ درصد است؛ این در شرایطی است که سهم این مالیات در کشورهای عضو OECD به‌طور متوسط کمتر از ۱۰ درصد درآمدهای مالیاتی است وحتی در برخی از کشورها این مقدار کمتر از ۶ درصد است. بدون شک علاوه بر وضع پایه‌های جدید مالیاتی مانند مالیات بر مجموع درآمد، ساماندهی معافیت‌های مالیاتی می‌تواند به این مهم کمک کند.

ازجمله راهکارها جهت اصلاح نظام مالیاتی کشور، کاهش فرار مالیاتی و به تبع افزایش درآمدهای وضع مالیات برمجموع درآمد است.

۸ نکته گزارش

۱ نرخ بالای تأمین سرمایه از بازار غیررسمی، خود به تنهایی می‌تواند نشانگر نامناسب بودن محیط مالی در کشور باشد. گرچه ممکن است بنگاه‌ها به لحاظ مدیریت مالی و بودجه‌بندی خود عملکرد مناسبی نداشته باشند

۲ مجموعه احکام قانونی مربوط به ساماندهی مجوزهای کسب و کار، پس از تحولات قانونی متعدد و همچنین نیازها و مطالبات جدی فعالان اقتصادی، همچنان در دیوان سالاری پیچیده عقیم مانده‌اند و به مرحله اجرای کامل و قابل قبول نرسیده‌اند

۳ فرآیند بررسی مجوزها به دلایل مختلف در هیأت مقررات زدایی، با کندی و تعلل بسیاردرحال انجام است و مفاد مصوب هیأت نیز به نحو بایسته توسط دستگاه‌ها اجرا نمی‌شوند

۴ مهم‌ترین آموزه مطالعات پایش محیط کسب و کار در اقتصاد ایران برای تدوین و تصویب قوانین بودجه درکشور این است که در اولویت‌بندی بودجه محدود کشور، تسهیل فرآیندهای کسب و کار را باید مد نظرقرارداد

۵ خروج دولت و بنگاه‌های با ماهیت شبه دولتی از جمله تصدی گری‌هایی است که جای فعالان اقتصادی بخش خصوصی و تعاونی را تنگ کرده است

۶ یکی از اقدامات اساسی برای انجام سیاست‌های کاهش هزینه، شناسایی برنامه‌های موازی دستگاه‌های اجرایی و اقدام در راستای بازآرایی، ادغام و حذف برنامه‌های زائد است

۷ چنانچه هر کسب و کار بتواند براحتی با نرخی پایین از بازار پول یا بازار سرمایه، منابع مالی مورد نیاز خود را تأمین کند، در این صورت شرایط محیط مالی بسیار مطلوب است

۸ تخصیص حداقل ۵۰ درصد از پرتفوی صندوق‌ها به اوراق دولتی، حداقل ۵ درصد به سرمایه‌گذاری سهام و حداکثر ۵۰ درصد به سپرده‌گذاری سبب می‌شود که بخش غیردولتی نتواند از طریق بازار سرمایه استفاده کند

رتبه ایران در گزارش انجام کسب و کار بانک جهانی – سال‌های ۲۰۲۰ – ۲۰۱۱

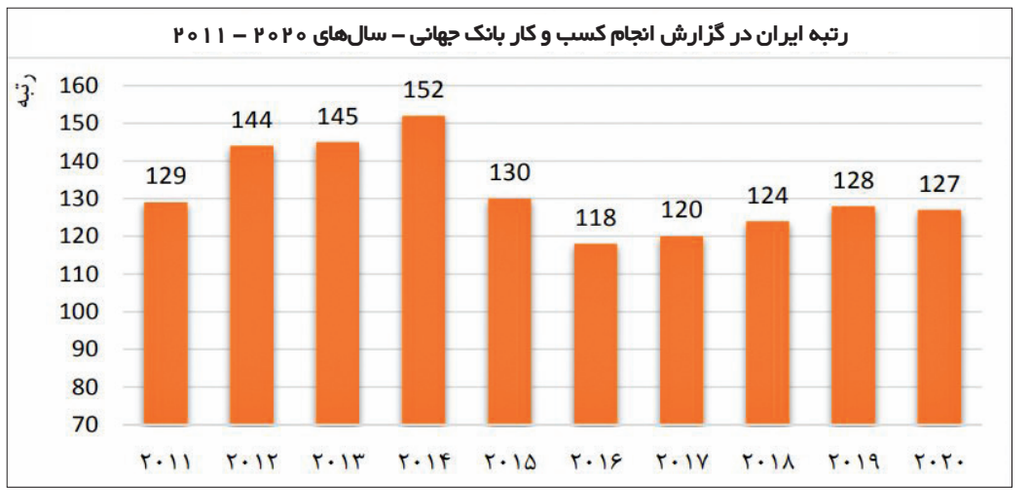
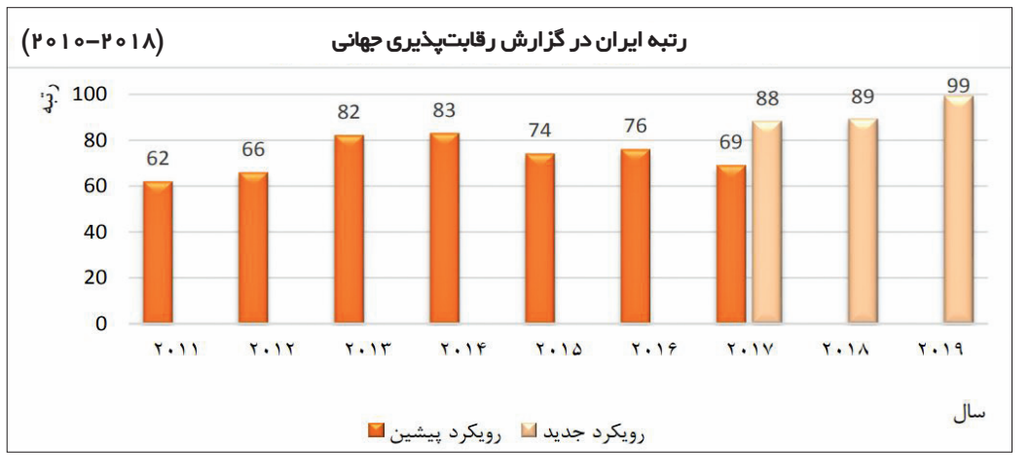
رتبه ایران در گزارش رقابت‌پذیری جهانی (۲۰۱۸-۲۰۱۰)